

Så inn i fremtiden

Mange teknologiske nyvinninger har kommet på banen siden Thorill Antonsen var med på prosjektet. Men få har spart samfunnet for like mye penger.

Allerede i 1994 så en prosjektgruppe muligheten for elektronisk innlevering av opplysninger til det offentlige.

TEKST: THOMAS SCHANCHE
FOTO: RUNE STOLTZ BERTINUSSEN

I 1994 og i mange av årene som fulgte leverte vi den håndskrevne selvangivelsen fysisk til myndighetene. Papirmengden fra næringslivet til det offentlig var av astronomiske dimensjoner. For eksempel leverte alle norske aksjeselskap register over alle sine aksjonærer til myndighetene – fysisk på papir. Arbeidsmengden til det offentlige og næringslivet var enorm, og ressursene til kontroll var tilsvarende begrensede. De fleste så ingen andre løsninger for utfordringene enn bedre bemanning eller forenklinger i reglene.

«Ingen kan forutsi de teknologiske nyvinningene i fremtiden» er et munnhell vi ofte hører. Men sannheten er at de mest fremsynte og kompetente av oss ofte gjør det.

Teknologiske nyvinninger og innovasjon av teknologiske bruksmuligheter krever en viss grad av tankegang «utenfor boksen» – men mest av alt kompetanse. Prosjektgruppen som i 1994 forutså dagens løsninger med elektronisk innlevering av data til det offentlige var bredt sammensatt med ulik spisskompetanse. SSB og Statskonsult hadde spisskompetanse på innhenting av informasjon. Forskningsstiftelsen Norut IT var ledende nasjonalt på overføring av data, og deltok også internasjonalt i utvikling av standarder for elektronisk overføring. SoftTrade, som nå heter Finale

Den originale rapporten fra 1994

Systemer, hadde spisskompetanse på elektroniske løsninger for årsoppgjør. Et skikkelig «Dream team», altså. Men likevel er det bemerkelsesverdig for utenforstående hvordan de kom frem til såpass revolusjonerende løsninger.

Nybrottsarbeid

Bemerkelsesverdig fordi det var ganske tomt i cyberspace når det år lange prosjektet startet i 1993, ifølge Thorill Antonsen som på den tiden var forskningsleder i forskningsstiftelsen Norut IT.

– Hjemmesider var ikke vanlige på den tiden, selv ikke blant store bedrifter og organisasjoner. Norut IT, som var ledende på elektronisk overføring av data, hadde ikke engang egen hjemmeside. E-post adresser var på ingen måte allemannseie. Men forskere som oss hadde selvsagt tilgang til e-post, legger hun til.

Norut IT ble kontaktet av SoftTrade fordi forskningsstiftelsen allerede hadde praktisk erfaring med nybrottsarbeid innen elektronisk overføring av data.

– Vi hadde blant annet jobbet med Tolldirektoratet, og elektronisk overføring av fakturaer. Vi hadde erfaring innen mange områder, med ikke med

regnskap. Der kom SoftTrade inn, forklarer Antonsen.

Praktisk gjennomføring

I følge Antonsen, var det på den tiden vanlig at man lagde spesielle software løsninger fra gang til gang når man skulle overføre data.

– Hovedpoenget med elektronisk overføring er å overføre kompatibel data fra en applikasjon til en annen, uten at man må punche dataene inn på nytt. Da må man utvikle gode standarder, slår hun fast.

Det var SoftTrade som utviklet standarden for overføring av data til Næringsoppgaven.

– Vi prøvde det ut i praksis i 1994, ved å sende næringsoppgaver elektronisk til SSB. Og det fungerte! Vi syntes det var kjempespennende, og så enorme muligheter for metodene og løsningene. Ikke minst så vi muligheter i form av tidsbesparing for næringslivet og det offentlige. Tid som blant annet kunne brukes til kontroll og utvikling av enda bedre rutiner. Vi så også at disse metodene ville eliminere mange av feilkildene de gamle systemene med fysisk punching av data hadde.

Viktig forskning

Thorill Antonsen mener dette prosjektet viser de store mulighetene som ligger i samarbeid mellom næringslivet og forskningsinstitusjoner.

At det satses mer på anvendt forskning slik at man ser nye muligheter for å anvende ny og framtidsrettet teknologi i ulike arbeidsprosesser er viktig. Ikke minst er det viktig å formidle denne kunnskapen ut i næringslivet.

Antonsen mener forskningsinstitusjonene kan bli bedre på å markedsføre seg selv og sin kompetanse, samtidig som man ser at mange bedrifter har mer enn nok med den daglige driften.

– Derfor er det så viktig at vi treffer

SCIENCE FICTION

som ble virkelighet

Romfart

1865: Jules Verne beskriver i «En reise til månen» en romferd som kunne minne om Apollo-programmet hundre år senere. Verne gjorde kalkulasjoner der han tok høyde for blant annet vektløshet, men han foreslo skjodesløst nok å sende astronautene opp i en kanon.

Ubåt

1869: I «En verdensomseiling under havet», dikter Jules Verne om en ubåt med imponerende egenskaper, selv etter dagens målestokk. I 1869 fantes det pedaldrevne ubåter med plass til to, som så vidt snek seg under vannskorpa uten trykkammer. Vernes luksusutgave kunne praktisk talt gå så dypt og langt mannskapet ville.

ledere som Eivind Simonsen i Soft-Trade (nå Finale Systemer as). Han hadde et dyktig team, og var genuint opptatt av å utvikle nye produkter. Jeg tror også tiltak som «Skattefunn», der bedriftene får økonomiske fordeler av å drive med fremtidsrettet arbeid, kan være med på å få bedrifter til å fokusere mer på forskning og utvikling, kommenterer Antonsen.

Fremtidige nyvinninger

Siden prosjektet ble avsluttet i 1994, har Antonsen jobbet med elektronisk overføring av data innen mange områder. I dag er hun seniorrådgiver ved KITH (Kompetansesenter for IT i helse- og sosialsektoren AS) i Oslo. Hverdagen bruker hun til å løse utfordringer knyttet til overføring av data innefor hevevesenet. Men hun vil likevel trekke frem et forbedringspotensial når det gjelder overføring av data til det offentlige.

2.1 BAKGRUNN

Næringslivet er pålagt å gi en til dels omfattende innrapportering til det offentlige. Informasjonsgrunnlaget til innrapporteringen ligger som regel lagret på maskinlesbart medium i bedriften eller hos regnskapskontoret som bedriften benytter seg av. På mottakersiden, hos det offentlige, foregår nesten all lagring og bearbeiding av det innrapporterte materialet elektronisk. En stor del av den informasjonen som utveksles burde kunne utveksles elektronisk mellom partenes EDB-systemer med et minimum av manuelt arbeid.

I snitt regner vi med at hvert årsoppgjør består av 20 A4 sider. Dvs. at ligningskontorene er mottaker av en meget stor mengde papirskjemaer. Tall fra disse skjemaene blir manuelt registrert inn på ligningskontorenes edb-anlegg og sammenholdt med opplysninger sendt inn fra banker og kredittinstitusjoner, borettslag, løsreregisteret i Brønnøysund etc. Disse institusjonene sender inn opplysninger på maskinlesbart medium. (Appendix B inneholder nærmere beskrivelse av FINALE Årsoppgjørprogram).

Utdrag fra den originale rapporten fra 1994.

– Jeg synes det er litt knotete å levere inn opplysninger, som selvangivelsen, til det offentlige. Spesielt når jeg klarte å rote bort kodearket jeg fikk fra Altinn. Det ville vært praktisk

om de fikk på plass et system for e-signatur for innlevering til det offentlige. Jeg tror det ville spart samfunnet for tid og penger, legger Antonsen til.

Thorill Antonsen klarer ikke helt å skjule sin forbløffelse når hun ser hvor presist de så inn i fremtiden i 1994.

fakta

Bakgrunn:

- Statskonsult anslo i 1993 at det offentlige kostnader for å motta og bearbeide offentlige innrapporteringer på papir var på om lag 4-8 milliarder kroner årlig, i datidens kroneverdi. Samtidig som myndighetene ikke godtok elektronisk innsendte dokumenter, godtok man papirdokumenter med halvt leselig kråkeskrift. Når det så ble mulig å sende elektroniske disketter, var disse ikke kompatible med myndighetenes software. Offentlig ansatte lastet opp dokumenter på en skjerm, og skrev dataen inn på en annen skjerm.
- Næringslivets kostnader med rapporteringer var ikke forsøkt beregnet i kroner. Men Statskonsult anslo at 10 prosent av all ressursbruk i næringslivet gikk med til offentlig rapportering.
- De vanskelig håndterbare papirbergene hos det offentlige vanskeliggjorde samtidig kontrollfunksjonene det offentlige hadde. Feilkildene var også utallige.

Løsning:

- Teknologien for å overføre informasjon, som årsoppgjør, var allerede tilgjengelig i 1993. Men teknologien var ikke samlet på en plass. Norut hadde spesialisert seg på elektronisk overføring av data, men hadde ikke kompetanse på elektroniske løsninger for årsoppgjør eller regnskap. Det hadde SoftTrade AS.
- Prosjektet «Elektronisk overføring av årsoppgjørdata» ble initiert av Eivind Simonsen i SoftTrade AS (dagens Finale Systemer AS) i november 1993, og ble avsluttet i november 1994. I prosjektgruppen satt:
 - Tor Bertil Namskau, Magne Olli og Ottar Friis fra SoftTrade AS.
 - Hanne Modahl fra Statistisk Sentralbyrå.
 - Hans Erik Hansen fra Statskonsult.
 - Thorill Antonsen fra Norut IT.
- I løpet av prosjektperioden lyktes gruppen med å sende årsoppgjørdata til SSB. Men på grunn av byråkrati, mangel på teknologiske verktøy blant brukerne og skepsis til ny teknologi, tok det lang tid før nyvinningene ble implementert i stor skala. Løsningene som denne og andre prosjektgrupper kom fram til, har spart samfunnet for milliardbeløp – årlig.

Hovedkonklusjonene fra dette forprosjektet er for det første at de største potensielle gevinstene ved elektronisk innrapportering av årsregnskap ligger hos næringslivet, men at det også er betydelige fordeler i form av reduserte kostnader og økt kvalitet på innsamlet informasjon, for de berørte offentlige etater.

For det andre har testen som er utført i forprosjektet vist i praksis at det er mulig å utvikle en teknisk- og kostnadseffektiv løsning, både for de involverte offentlige etater og for næringslivet med elektronisk innrapportering. Den tekniske løsningen bør baseres på bruk av åpne standarder både for elektroniske meldinger og for datakommunikasjon. Programmet FINALE Årsoppgjør har vist at det er velegnet som verktøy for bedriftene ved elektronisk innrapportering av årsregnskap.

Utdrag fra den originale rapporten fra 1994.

SCIENCE FICTION

som ble virkelige

DVD-spiller

1890: I 1890 var filmen oppfunnet. Men i romanen «When the sleepers wake», tar forfatteren H.G Wells den rimelig langt ut. Han beskriver en liten maskin som kan lagre og spille av individuelle filmer i underholdningsøyemed. Han beskriver faktisk en DVD-spiller.

Robot

1920: Kunstig liv i ulike former har blitt beskrevet i lang tid. Men i Carel Capeks skuespill «Rossums Universal Robots» ble ordet robot beskrevet for første gang. Roboten kunne også kontrolleres av en programmerer. Capek diktet for øvrig også opp kjempesalamandere som ble brukt til kanalbygging. De har vi fortsatt ikke sett noe til.

